

Kolonievorming bij Wilde Eenden in het Vuilstortbos bij Usquert (Gr.)

Dick Veenendaal

Tijdens de waarnemingen aan een broedgeval van een Havik *Accipiter gentilis* in het vuilstortbos bij Usquert stuitte ik regelmatig op nesten van Wilde Eenden *Anas platyrhynchos*. In 1997 en 1998 heb ik het broedresultaat van slechts een paar nesten bijgehouden. Sinds 1999 heb ik gericht naar wilde-eendennesten gezocht. De nesten werden op kaart ingetekend en kregen een nummer. Tijdens de eerste ronde in 1999 werden 60 nesten aangetroffen. In de tweede ronde bleek hoe moeilijk het was in de hoger wordende vegetatie de nesten terug te vinden. Ook de eenvormigheid van het bos maakte het lastig om de plaats van de nesten te bepalen.

Het Vuilstortbos ligt ten zuiden van de Usquerder Maar, ter hoogte van de voormalige vuilstort Usquert. Het bos is een populieren-aanplant van twaalf hectare. In driekwart van dit bos is de plantafstand 6 x 8 m, in het overige kwart is de plantafstand 5 x 8 m. Naast populieren is er spaarzaam opslag van vlier, meidoorn en hondsroos. De ondergroei wordt in april nog gedomineerd door grassen, maar een maand later bestaat deze vrijwel volledig uit een brandnetelvegetatie met op sommige plekken fluitenkruid, riet en kleefkruid. In de omgeving bevinden zich nog twee kleine bosjes (samen zo'n drie hectare), waarin slechts twee keer een eendennest is aangetroffen, beide op een oude buizerdhorst. Rond de afgedekte vuilstort bevindt zich een singel. De rest van de omgeving bestaat uit grasland op zware klei.

Methode

In 1999 is een gedeelte van het bos op wilde-eendennesten onderzocht; hiervan werden nestkaarten bijgehouden (SOVON-project, zie Bijlsma 1996). De nesten werden ingetekend op een kaart. In 2000, 2001 en 2002 is het gehele bos systematisch afgelopen op zoek naar

nesten. Ook over deze jaren zijn nestkaarten bijgehouden. De enkele nesten die in 1997 en 1998 op nestkaarten zijn bijgehouden zullen hier niet verder worden behandeld. Doordat in 2001 en 2002 de nesten zijn ingetekend op een kaart met millimeterraster kon achteraf de afstand tussen de nesten worden bepaald. Omdat er in 2000, 2001 en in 2002 genoeg nesten waren gevonden kon het broedsucces volgens Mayfield worden berekend (Beintema 1992). Er is geen onderscheid gemaakt tussen Wilde Eenden en Soepeenden *Anas cuppasoupi* en ook niet tussen eerste en vervolglegels.

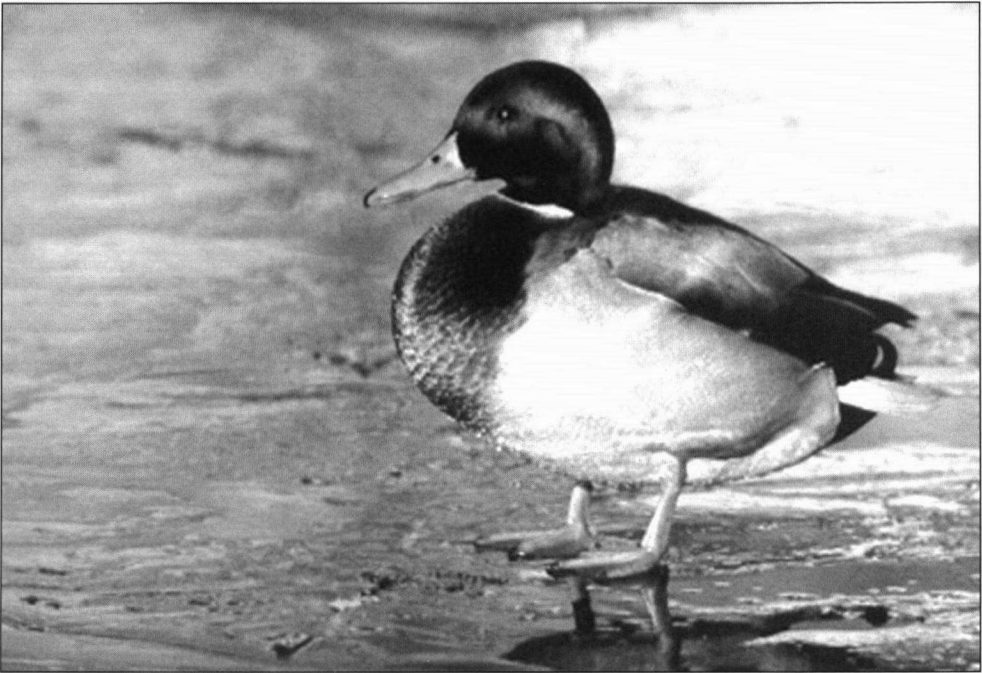
Resultaten

In 1999 is slechts een gedeelte van het bos onderzocht. Er zijn toen 60 nesten gevonden, waarvan 34 nesten zijn gevolgd. Van deze nesten zijn er 20 mislukt (59%). Hiervan waren 12 nesten (60%) bij een volgende controle leeg, vernield of verdwenen en 8 nesten (40%) hadden kapotte of verlaten eieren.

In de mislukte nesten hebben minimaal 188 eieren gelegen (gem. 9,4/nest).

In de 14 geslaagde nesten (41%) lagen bij de laatste controle voor het uitkomen 121 eieren

Wilde Eend

foto: Leo Boon

(8,6/nest). Minstens 4 eieren zijn in een eerder stadium uit deze geslaagde nesten verdwenen.

In 2000 is 10,6 hectare onderzocht. Er zijn toen 133 nesten gevonden (12,6/ha), waarvan er 104 zijn mislukt (78%). Hiervan waren 79 nesten (76%) bij een volgende controle leeg, vernield of verdwenen en 25 nesten (24%) hadden kapotte of verlaten eieren. In de mislukte nesten hebben minimaal 821 eieren gelegen (gem. 7,9/nest)

In de 29 geslaagde nesten (22%) lagen bij de laatste controle voor het uitkomen 243 eieren (8,4/nest).

Minstens 22 eieren zijn in een eerder stadium uit deze geslaagde nesten verdwenen. Er is minstens één jong dood in een nest achtergebleven.

In 2001 is weer 10,6 hectare onderzocht. Er zijn toen 87 nesten gevonden (8,2/ha), waarvan ik er later een niet meer terug kon vinden (1%). Zevenenveertig zijn mislukt (54%). Hiervan waren 21 nesten (45%) bij een volgen-

de controle leeg, vernield of verdwenen en 26 nesten (55%) hadden kapotte of verlaten eieren. In de mislukte nesten hebben minimaal 344 eieren gelegen (gem. 7,3/nest)

In de 39 geslaagde nesten (45%) lagen bij de laatste controle voor het uitkomen 335 eieren (8,6/nest).

Minstens 8 eieren zijn in de nesten achtergebleven.

Ook in 2002 is weer 10,6 hectare populierenbos onderzocht. Er zijn toen 97 nesten gevonden. Hiervan zijn er slechts zeven uitgekomen (7,2%). Van de mislukte 90 nesten (92,8%) waren 45 nesten (50%) bij een volgende controle leeg, vernield of verdwenen en ook 45 nesten (50%) hadden kapotte of verlaten eieren.

Berekende datum eerste ei

In 2000 kon van 33 nesten de datum worden berekend waarop het eerste ei moest zijn gelegd. De vroegste was 7 april en de laatste 29 april. In 2001 kon van 24 nesten de datum worden berekend. De vroegste was 21 april en

de laatste 16 mei.

Predatie

Over vier jaar is ook predatie op de volwassen eenden op het nest genoteerd. In 1999 waren er minstens twee gevallen, in 2000 minstens 11 dode eenden, in 2001 minstens 5 dode eenden en in 2002 zeker 8 op het nest gepredeerde eenden.

Onderlinge nestafstand

In 2001 bleek de gemiddelde afstand tussen de nesten 13,4m (min. 2,2m, max. 42,7m) sd.10,55 (N=88) en in 2002 was de gemiddelde afstand 13,8m (min. 1,7m, max. 39,7m) sd.10,0 (N=97).

Broedsucces volgens Mayfield

Aan de hand van de berekende dagelijkse overlevingskans p is de totale uitkomstkans H berekend.

2000 $p=0,973791$ $H= 36,5\%$

2001 $p=0,970569$ $H= 31,2\%$

2002 $p=0,895592$ $H= 4,0\%$

Discussie

De Wilde Eend is normaal geen koloniebroeder. Kolonievorming bij deze soort is alleen bekend op beschermde eilanden (Cramp 1998). Het vuilstortbos zou als zo'n eiland gezien kunnen worden en als bescherming moet dan de hoge brandnetelvegetatie dienen. In hoge begroeiing zouden wilde-eendennesten minder gepredeerd worden dan in lage vegetaties (Hill 1984). De Wilde Eenden in het vuilstortbos doen er wat dat betreft goed aan (nog) later te beginnen met broeden. (Ze zullen dan ook minder gemakkelijk worden opgemerkt door een vogelonderzoeker.) Het broedsucces mag voor alle jaren bijzonder laag worden genoemd. Uit onderzoek elders blijkt het broedsucces te liggen tussen de 53% en 89% (Cramp 1998). Er wordt in het vuilstortbos vrij laat met broeden begonnen, maar dat is gezien de omstandigheden niet verwonderlijk. Het bos is in het voorjaar kletsnat, waardoor ook de vegetatie pas laat kan gaan groeien. Dat de eenden in 2001 nog later met hun nesten zijn begonnen ligt aan het feit dat in dat jaar het bos nog langdurig onder water stond, maar had ten

opzichte van 2000 wel een beter broedresultaat tot gevolg.

Als laatste moet worden opgemerkt dat in de onderzoeksjaren nooit een jong eendje buiten het bos is gezien.

Literatuur

Beintema, A. 1992. 'Mayfield moet: oefeningen in het berekenen van uitkomstsucces', *Limosa* 65: 155-162.

Bijlsma, R. 1996. *De nestkaart: hoe, wat, waar, waarom*. Beek-Ubbergen: SOVON

Cramp, S. (red). 1998. *The birds of the Western Palearctic*. Cd-rom. Oxford.

Hill, D. 1984. 'Factors affecting nest success in Mallard and Tufted Duck', *Ornis Scandinavica* 15: 115-122.

Dick Veenendaal, Usquert
dickarin@hetnet.nl

